

УДК 821.161.

Ізосімова С.О.,
магістрантка,
Інститут проблем штучного інтелекту

СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ ТА МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ОБРАЗУ МІСТА У РОМАНІ В. ПІДМОГИЛЬНОГО “МІСТО”

*Город, огнями играющий,
В шуме дождя засыпающий,
Нежностью боль убивающий.
Душащий и ласкающий –
Ввысь, в небеса поднимающий,
Оземь бездумно швыряющий.
Словно мираж – манящий, зовущий,
Душу пьющий по капле –*
(Б. Пастернак. “Город...”)

Життя сучасної людини неможна розглядати, як конкретно індивідуальне явище – воно тісно пов'язане з середовищем в якому вона мешкає, людьми, що її оточують. Висновки екзистенціалістів щодо безумовної свободи вибору, поза впливом будь-кого чи будь-чого [1] втратили свою актуальність у контексті нашого часу. Для молоді на перший план висувуються стереотипи, нав'язувані їй засобами масової інформації, молоді люди прагнуть дотримуватися тих стандартів поведінки, що роблять їх в очах інших “крутішими”. Отже, сучасна людина – істота передусім соціальна, що мешкає у певному соціумі, суспільстві, яке впливає не тільки на її зовнішність, але й на внутрішні чинники. Останній вплив є найстрашнішим, бо саме він призводить до деградації моралі, а інколи – до повного знищення особистості взагалі.

Цю страшну картину деградації людської особистості, причому творчої особистості, змалював у своєму романі “Місто” В. Підмогильний, митець, якого дослідники (О.В. Мельник, І.Я. Франко) з повним правом відносять до видатних представників української психологічної прози [2].

Місто в романі В. Підмогильного – не тільки і не стільки сукупність будівель, це людський “мурашник” – у нього багато облич, голосів, воно сповнене запахами, фарбами, ідеями і сподіваннями, воно може любити і ненавидіти, місто – це люди, які його створили і живуть ньому своїм міським життям.

Таким чином, головним **завданням** роботи є дослідити не тільки складові частини складного, синкретичного, урбаністичного образу Міста в однойменному романі В. Підмогильного, але й розкрити методику авторського створення цього образу, його глибинну філософію – моральну сутність, екзистенціальне наповнення, що не втрачає свого актуального звучання і в наш час.

Як вже говорилося вище, образ Міста у романі наскрізно синкретичний. Воно тісно пов'язане з головним героєм і діє, як повноправний герой у художній тканині

твору. Для його кристалізації, вичленовування основних рис, автор використовує такий художній засіб, як метафора. Місто живе, дихає, позітхає дощами та туманними ранками, виблискує світлом вогней, що при допомозі авторської уяви перетворюється на уважні очі хижака. Звіра, який чекає на свою жертву – молоду людину, що вирішила “підкорити” Місто і в решті-решт пала від його чар (паралельно цей мотив ми бачимо у “Любому друзі” Гі де Мопасана).

Місто має свій колір. Переважно сірий, бо саме він панує в душі головного героя, роблячи його безбарвним, ніби вплетеним у металеві конструкції самого міста. Воно має безліч облич, це передусім подружки юнака – Зося, Мусінка, Надія, загадково тьмяна Рита, друзі та їхні історії, інколи смішні, а інколи – до болю – трагічні (самогубство вчителя латинської мови). Воно сповнене запахами кав'ярень, кінотеатрів, нових книжок, а разом з тим першої любові, ніжності, зради, прикрощів та руйнації надій.

Отже, морально-філософське забарвлення образу Міста в однойменному романі В. Підмогильного виходить на перший план, бо Місто – це люди, а в центрі художнього твору, на думку самого автора, повинна стояти людська особистість [3].

Однак автор не забуває й той факт, що його Місто повинно мати конкретні історичні риси, що характеризують епоху його існування в історичному контексті: безліч лозунгів, що прикрашають будівлі, стрімкі машини і натовп молоді на вулицях (саме тоді селянська молодь отримала право на освіту і стала покидати села заради гарного міського життя). Але все це не могло закрити своєю святковою байдужістю справжню трагедію людської душі, яка стала нікому не потрібною, навіть собі.

Такі складні аспекти людських відносин В. Підмогильний розкрив на прикладі образу Міста. Митець розкрив не тільки трагедію конкретної людської особистості, але й трагедію усієї епохи, коли з'являються “зайві” непотрібні люди, а красиві гучні лозунги зовсім не відповідають дійсності. Твір має і глибокий політичний аспект, ланки “місто-село”, про яку так багато було сказано тодішньою владою, в дійсності не існувало.

Таким чином можна прийти до наступних **висновків**:

1. При створенні образу Міста митець використовує метафору-персоніфікацію: воно дихає, чекає, перетворюється на живу істоту. Місто навіть має свій колір.

2. Образ Міста – складний і багатозаровий, бо місто – це люди, ті його складові частинки, що мешкають у ньому. Тому трагедія кожної конкретної людини (наприклад, самогубство “типової міської” дівчини Зосі) впливає на образ Міста в цілому, роблячи його тьмяним, похмурим та безбарвним. На думку самого автора, в центрі художнього твору повинна стояти звичайна людська особистість, а не “плакатний” ідеалізований стереотип. Це не тільки надає життєвості конкретному художньому образу, але й твору в цілому, роблячи його більш життєвим (актуальні проблеми, гострі соціальні питання і т.д.). Так само і образ Міста виявився більш життєвим, ніж це було припустимо тодішньою цензурою.

3. Поряд з глибинним морально-філософським забарвленням образ Міста в однойменному романі В. Підмогильного не втрачає і своїх індивідуально-історичних рис, деталей, що роблять його конкретно історичним, життєвим, дійсним.

В. Підмогильний – письменник-гуманіст. інтелектуал, глибокий і тонкий психолог, що зумів у своїй творчості об'єднати філософські, моральні проблеми з глибоко історичними та соціальними, створивши ємні, живі художні образи-типи (одним з яких ми з повним правом можемо вважати образ Міста з однойменного роману митця), що не втратили своєї **актуальності** і сьогодні.

Література

1. Радугин А. А. Философия : курс лекций / А. А. Радугин. – М. : Фолио, 1990. – 320 с.
2. І. Я. Франко. Збір. Творів : у 50т. / І. Я. Франко. – К., 1976. – Т. 5. – 384 с.
3. Мельник О. В. В. Підмогильний – суворий аналітик доби / О. В. Мельник. – К. : Наукова думка, 1985. – 178 с.
4. В. Підмогильний. Місто / В. Підмогильний. – К. : Наукова думка, 1992. – 328 с.

Анотація

У статті особлива увага приділяється філософському аспекту образу Міста в однойменному романі В. Підмогильного. Розкриваються художні засоби, при допомозі яких автору вдалося відтворити всю багатозаровість та неоднозначність цього соціального образу в художній літературі.

Ключові слова: образ, література, художні засоби.

Аннотация

В статье особое внимание уделяется философскому аспекту образа Города в одноименном романе В. Пидмогильного. Раскрываются те средства и приемы художественной литературы, при помощи которых автору удалось отобразить всю сложную систему и неоднозначность этого социального образа в художественной литературе.

Ключевые слова: образ, литература, художественные средства.

Summary

The article focuses on the philosophical aspect of its image in the eponymous novel by V. Pidmogil'niy. Disclosed those tools and techniques of fiction in which the author managed to show the complex system and the ambiguity of the social image in literature.

Keywords: image, literature, art funds.

УДК 821.161.2 Підмогильний 7

Скляр І.О.,
старший викладач,
Макіївський економіко-гуманітарний інститут

ПОЕТИКА ХАРАКТЕРОТВОРЕННЯ ОБРАЗУ МІСТА У ПРОЗОВІЙ СПАДЩИНІ В. ПІДМОГИЛЬНОГО (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ “СТАРЕЦЬ”, “ОСТАП ШАПТАЛА”, “ТРЕТЯ РЕВОЛЮЦІЯ”)

На сучасному етапі розвитку літературознавчої думки творчість В. Підмогильного є достатньо дослідженою, адже твори українського митця привертати увагу як тогочасної, так і сучасної критики. Зокрема, дослідників цікавила проблема сприйняття автором людини і обставин, колективного й особистого, суспільної моралі, пізнання психіки особистості тощо. М. Тарнавським, Ю. Шерехом,